

Trgovina, darila in izmenjave

1. Kulturni vplivi

Preko današnje Slovenije so že v prazgodovini potekale pomembne

	12		10	13		6	
--	----	--	----	----	--	---	--

 poti, po katerih so se z menjavo dobrin širili tudi različni kulturni vplivi. Prav preko naših krajev so namreč potekale najugodnejše poti, ki so povezovala Podonavje in Italijo ter Jadran in srednjo Evropo. Posledica teh stikov je bil tudi prenos znanja o pridobivanju železa na območje današnje Slovenije in uveljavitev železarstva v starejši železni dobi, ki je postalo ena izmed glavnih gospodarskih dejavnosti. Vplive, ki so prihajali iz različnih smeri in so se na našem prostoru različno uveljavljali, lahko opazimo na vseh področjih življenja železnodobnega

Trinožnik, izdelan po italjskih vzorih. Foto: arhiv NMS.

človeka, na primer v upodabljanju in slogu situlske umetnosti, v obliki in izdelavi posodja ter njihovem okrasu, v noši, načinu pokopavanja in v obliki naselbin. V času mlajše železne dobe, ko so na

današnji slovenski prostor prišla keltska plemena, je ponovno prišlo do velikih sprememb. Med najpomembnejšimi je prav gotovo prvi pojav denarja na naših tleh.

2. Pojav denarja

Denar je splošno veljavno plačilno sredstvo, ki ga lahko zamenjamo za izdelke in storitve. Hkrati je tudi merilo vrednosti izdelka ali storitve. V prazgodovini so ljudje sprva poslovali v obliki

19		1		10	13		
----	--	---	--	----	----	--	--

 menjave. Menjali so različne dobrine, npr. žito, živino, rokodelske izdelke, ulov, nakit, kasneje tudi orodje in orožje. Denar se je kot menjalno sredstvo prvič pojavil v maloazijski Lidiji med letoma 650 in 600 pr. n. št., kmalu nato pa tudi v Grčiji. O denarju v

Sprednja stran grškega staterja iz elektrona, kovana med 7. st. pr. Kr. V kovnici Elez. Foto: arhiv NMS.

današnjem pomenu besede govorimo takrat, ko kovni gospod s pečatom jamči za težo in kvaliteto kovine novca, torej za njegovo vrednost.

3. Železnodobno denarništvo

Na ozemlju današnje Slovenije je bil denar navzoč že v 1. polovici 2. stoletja pr. n. št. Po vzoru grškega denarja so kovali velike srebrnike, srebrnike polovične vrednosti, male sre-

brnike in redko

14		1			4	6	
----	--	---	--	--	---	---	--

. Zanimivo je, da so mojstri kovali denar kar v potujočih kovnicah. Kovanje lastnega denarja je v vseh zgodovinskih obdobjih in na vseh območjih znamenje politične samostojnosti ljudstev, ki so denar dajala v obtok.

Sprednja in zadnja stran tetradrahme keltskega plemena Norik. Foto: arhiv NMS.

4. Menjave in darila

Trgovino so v času železne dobe nadzorovali premožni sloji. Da so ostali v prijateljskih odnosih in je trgovanje potekalo nemoteno, so si med seboj podarjali najrazličnejše dragocene predmete, na primer luksuzno posodje, orožje, nakit, včasih celo

				6	
--	--	--	--	---	--

.

Čelada z okrasnimi volutama in palmeto. Foto: arhiv NMS.

Prisotnost uvoženih prestižnih predmetov kaže na gospodarski razvoj in razcvet železnodobnega gospodarstva na naših tleh, kar je omogočila predvsem velika količina železove rude, ki so jo tu pridobivali.

5. Trgovina

O trgovini v času železne dobe nimamo zanesljivih podatkov, gotovo pa je, da so kovaške, steklarske, kovinske in verjetno tudi druge izdelke izdelovali ne le za domačo rabo, temveč tudi za trgovanje. Na podlagi odkritih predmetov tega časa lahko arheologi ugotavljajo, s katerimi predeli takratnega sveta so imeli železnodobni prebivalci z območja današnje Slovenije tesne stike. Večina uvoženih predmetov je bila prestižnih, zato so bili pridani le v grobove

19	10		1		4	
----	----	--	---	--	---	--

 članov skupnosti. Trgovali pa so tudi z bolj vsakdanjimi stvarmi, na primer z železom, konji in drugo živino, živopisanimi ogrlicami in tkaninami, ki so jih zamenjevali za vino iz Sredozemlja in za kameno sol, ki je prihajala predvsem z območja današnje Avstrije.

Tovorjenje mehov s konjem, Novo Mesto, Kandija. Risba: arhiv Dolenjskega muzeja Novo mesto.

6. Dolenjska

Na območju današnje Slovenije je v železni dobi živelo več skupnosti, ki so se med seboj precej razlikovale. Na Dolenjskem, večjem delu Zasavja, Posavja ter v Beli krajini so prebivali pripadniki t. i. dolenske skupnosti. Največja središča so bila Magdalenska gora, Stična, Vače, Novo mesto, Šmarjeta, Libna in

Zlat nakit stiške veljakinje. Foto: arhiv NMS.

Podzemelj. Izjemna najdba s tega prostora je zagotovo grob mlajše ženske najvišjega družbenega sloja, odkrit v Stični. Arheologi so v gomili naleteli na pozlačeno ogrlico, trak, podoben diadem, ter zlat . Večji del nakita iz omenjenega groba spominja na nakit skitskih plemen, kar kaže tudi na stike železnodobne dolenske skupnosti s stepskimi kulturami, ki so živele na vzhodu Evrope. Zlato okrasje je tudi dokaz gospodarskega in družbenega razvoja dolenske skupnosti na začetku železne dobe.

7. Posočje

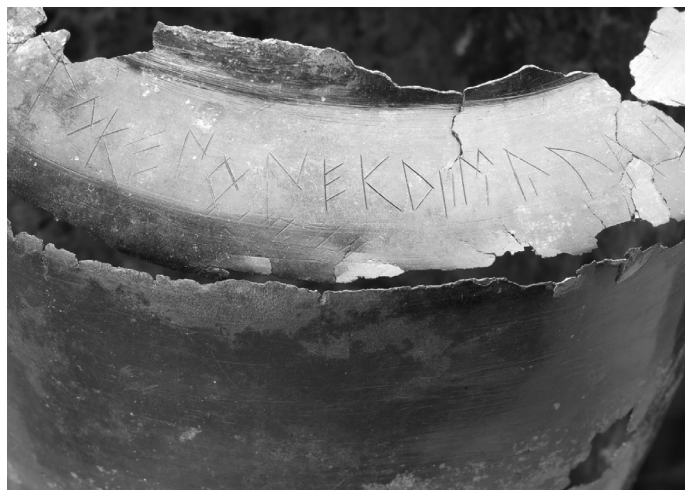
Druga železnodobna skupnost je živela v Posočju s središčem na Mostu na Soči ob sotočju rek Idrijce in Soče. Zaradi ugodne prometne in dobro zavarovane lege je bil ta prostor poseljen že od pradavnine. O tem pričajo številne arheološke najdbe, ki Most na Soči uvrščajo med najpomembnejša železnodobna arheološka najdišča v jugovzhodnih Alpah. V železni dobi je tam prebivala t. i. svetolucijska skupina. Ime je dobila po starem imenu za kraj Most na Soči; to je Sveta . Prebivalci tega dela današnje Slovenije so imeli pogoste stike s sredozemskimi kulturami Apeninskega polotoka in Egeje, katerih vplive lahko danes opazimo na številnih odkritih arheoloških predmetih.

Most na Soči. Foto: arhiv NMS.

8. Uporaba pisave

Med arheološkimi ostanki železne dobe na slovenskem ozemlju pa ne izstopajo le prestižni uvoženi izdelki, temveč tudi nekateri predmeti z napisi, ki so dokaz za uporabo

Stila z venetskimi napismi. Foto: arhiv NMS.

pisave pri nas že v predrimskem času. Pisava je sistem znakov za pisno sporazumevanje. Sprva se je pojavila v obliki slikovnih upodobitev, kasneje pa v obliki hieroglifov v starem Egiptu ter klinopisa v Mezopotamiji. Najstarejše pisave so se razvile že v 2. tisočletju pr. n. št. Od Feničanov so pisavo prevzeli in priredili Grki, ki so jo širili po vsem Sredozemlju. V 6. stoletju pr. n. št. so jo v severovzhodni Italiji prevzeli tudi Veneti. Večina predrimskih napisov iz Slovenije je zapisanih v starem venetskem jeziku, nekateri pa v keltskem in morda tudi v retijskem in germanskem jeziku.

Viri:

Dular, J., Božič, D., 1999. *Železna doba*. Zakladi tisočletij. 98–183.

Hriberšek, M., 2013. *Po Plinijevem nebu in zemlji: Komentar h knjigam 1-6 Plinijevega Naravoslovja*. Dostopno na: www.books.google.si.

Kos, P., 1997. *Leksikon antične numizmatike: s poudarkom na prostoru jugovzhodnih Alp in Balkana*.

www.en.wikipedia.org

<http://kultura.novomesto.si/si/revija-rast>

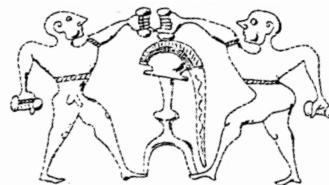
KONČNO GESLO:

Prizor z drugega friza na situli z Vač. (Friz: vodoraven, zgoraj in spodaj omejen okras, ki se pojavlja zlasti na stenah, lahko pa tudi na različnih predmetih.)

Ime in priimek

Ime OŠ

Naslov OŠ ali domači naslov

Rešitev oddaj v svoji knjižnici ali jo pošlji na naslov:
MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo,
Kersnikova 2, 1000 Ljubljana
»Za MEGA kviz«

Prilagodil: dr. Peter Turk, Nima Vošnjak in Alja Vute, Narodni muzej Slovenije. Sodelovala: Žiga X Gombač in Ivan Mitrevski.